

17. 3. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K možnosti ukončení směnečného námitkového řízení soudním smírem

Rád bych tímto navázal na příspěvek K. Lavrushina s názvem „Rozsudek pro zmeškání v námitkovém (směnečném) řízení“ publikovaný na zdejší portálu dne 21.2.2013[1]. V rámci uvedeného článku jeho autor zaujímá poměrně striktní názor, že v rámci směnečného námitkového řízení není možné uzavřít soudní smír. Autor tento názor, který nadto není u odborné veřejnosti vůbec ojedinělý, staví především na hypotéze, dle které účastníci řízení nemohou sjednat dohodu, kterou by určovali platnost či neplatnost směnečného platebního rozkazu. Ač lze dle mého názoru v předmětném článku odpověď na takto položenou otázku označit za správnou, za nesprávnou však považuji její samotnou aplikaci jako důvod vyloučení možnosti sjednání soudního smíru v rámci projednání o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu. V následujícím textu bych proto rád této sporné otázce věnoval více prostoru.

Soudní smír je doktrínou obvykle charakterizován jako procesněprávní úkon s přesahem do hmotného práva účastníků řízení, přičemž platí, že jím mohou být upraveny jen ty práva a povinnosti, kterými mohou účastníci disponovat. Standardně tak jde o soudem schválenou dohodu o narovnání ohledně založení, změny či zániku vzájemných právních vztahů, pro které není obligatorně vyžadováno konstitutivní rozhodnutí soudu. Hlavním účelem narovnání je ve zkratce pak odstranění sporných práv a povinností mezi stranami a nahrazení těchto práv a povinností novými.

Uvedené však hned na úvod již pojmově vylučuje úvahu nad tím, zdali je možné soudním smírem vyslovit platnost či neplatnost směnečného platebního rozkazu, proti kterému byly žalovaným podány námitky. Jinými slovy, účastníci si nemohou žádnou vzájemnou dohodou určit, zdali je individuální právní akt moci soudní platný či neplatný, neboť k tomuto je vyžadováno rozhodnutí soudu vydaného na základě míry zjištěné existence aktivní a pasivní věcné legitimace účastníků řízení resp. správnosti napadeného rozhodnutí. Rozhodnutí soudu je tak pouze následkem zahájeného soudního řízení a následného posouzení skutkového stavu a oprávněnosti uplatněného nároku soudem. Soudní smír však nutně musí mířit na vyřešení příčiny sporu, nikoliv na odstranění jeho následku.

1. Soudní smír z hlediska práva hmotného

Jak již bylo shora nastíněno, v praxi bude soudní smír svým obsahem nejčastěji odpovídat dohodě o narovnání tak, jak ji zná zákon č. [89/2014](#) Sb., občanský zákoník („OZ“) ve svém § 1903. Není sice vyloučeno, aby uzavřený soudní smír měl i podobu jiného hmotněprávního institutu, např. novace v podobě dohody o splátkovém kalendáři, v praxi však zřejmě půjde jen o zlomek všech případů, neboť základní podmínkou přípustnosti novace je bezpečně zjištěná existence závazkového vztahu, který se novací mění. Pokud by se později ukázalo, že takový právní vztah vůbec neexistoval, jeho změna by byla vyloučena. Jeví se tak jako ryze nepraktické, aby v rámci sjednávání soudního smíru v podobě změny v obsahu závazků byla nejprve zjišťována existence či neexistence práv a povinností, pokud je o takových sporu. Na rozdíl od novace však platnosti dohody o narovnání nebrání později zjištěná neexistence sporného práva. Podmínkou uzavření dohody o narovnání je toliko existence sporu účastníků soudního řízení, která je v tomto stádiu fakticky dána již samotným zahájením soudního řízení, a to bez ohledu na to, zdali žalobou uplatňovaná subjektivní práva či povinnosti existují.

Dohodou o narovnání si smluvní strany zpravidla nahrazují dosavadní závazek závazkem novým, a to tak, že si ujednáním upraví práva a povinnosti mezi nimi dosud sporné nebo pochybné. Podstatou narovnání je pak ten fakt, že v jejím rozsahu zanikají sporná práva a povinnosti, pokud tedy kdy vůbec vznikla, a v rozsahu dohody si zakládají práva a povinnosti nové, jejichž právním důvodem je již výlučně jen samotná dohoda o narovnání a nikoliv původní právní titul.[2]

Vedle právě nastíněné zajišťovací funkce narovnání, pro kterou je taková dohoda uzavírána, má výrazný dopad do soudního řízení současně i funkce preventivní. Krom odstranění sporných práv a povinností je rovněž dalším účelem uzavřené dohody o narovnání to, aby se mezi účastníky předešlo budoucím sporům. A toho by se zcela jistě nedosáhlo tím, pokud by si účastníci soudním smírem jen ujednali, že je vydaný směnečný platební rozkaz platný či nikoliv. Soud by takovou dohodu schválit neměl bez ohledu na druh řízení, a to nikoliv jen z toho důvodu, že by tímto byla překročena mez smluvní volnosti stran garantována jim právem občanských, ale i proto, že by se takovouto dohodou ani v náznaku nepředešlo dalším sporům. Co se týče samotné role soudu při procesu sjednávání soudního smíru, pak tu lze sledovat hned v několika rovínách. Jednak soud má usilovat o smír mezi účastníky po celý čas řízení, pročež s účastníky obvykle věc probere, upozorní je na právní úpravu a na stanoviska Nejvyššího soudu a na rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce soudních rozhodnutí. Následně by měl dále dohlédnout, aby uzavřená dohoda jednak neodporovala hmotnému právu a současně, aby znění smíru bylo přesně a určitě formulováno tak, aby nevznikaly potíže a pochybnosti při jeho výkonu.[3] Podle mého názoru by měl dále soud v procesu sjednávání soudního smíru rovněž formou aktivní pomoci stranám přispět k tomu, aby soudní smír svým obsahem pokryl všechna sporná práva a povinnosti, nedohodnou-li se strany výslovně jinak. Jde-li tak například o zajišťovací směnku, soud by měl soudní smír schválit jen tehdy, budou-li v rámci dohody o narovnání nahrazena i všechna sporná práva ze závazku hlavního, tak aby preventivní funkce soudního smíru byla naplněna bezesbytku. Tím však není dotčeno již zmíněné právo účastníku si dohodou narovnat jen některá sporná práva a zbylá nechat na meritorním posouzení soudem.

2. Obsah soudního smíru v rámci námitkového řízení

Při sjednávání soudního smíru by se měli účastníci za přímé asistence soudu snažit do jeho obsahu zakomponovat vše tak, aby byla zcela naplněna jak funkce zajišťovací, tak i funkce preventivní. Jinými slovy, soudním smírem by měl být mezi stranami odstraněn jednak spor v otázkách v dohodě obsažených a současně by v těchto otázkách mělo dojít k vyloučení jakéhokoliv pozdějšího sporu. Konkrétní obsah pak lze určit především s ohledem na důsledky, které jsou sjednáváním soudním smírem sledovány. Pro potřeby toho článku si je lze rozdělit do dvou základních teoretických kategorií.

2.1 Důsledky procesněprávní

Jedním ze základních účelů, které účastníci soudního řízení budou při sjednávání soudního smíru sledovat, je ukončení soudní pře. Jak již bylo řečeno, v této otázce lze souhlasit s názorem, dle kterého si účastníci nemohou pojmout do dohody ujednání, kterým se již vydaný směnečný platební rozkaz ruší. Na druhou stranu zde zůstává otázka, co s již vydaným směnečným platebním rozkazem. Zákonná úprava nám v tomto nedává žádné přímé odpovědi. Z hlediska komparatistického se zajímavou jeví slovenská právní úprava, v rámci které slovenský zákonodárce tuto drobnou mezeru v právu odstranil novelou v rámci ustanovení § 175 odst. 7 zákona č. 99/1963 Zb., *Občiansky súdny poriadok*, kterou stanovil, že *„Ak súd schváli zmier po vydaní zmenkového platobného rozkazu alebo šekového platobného rozkazu, súd súčasne uznesením zruší vydaný zmenkový platobný rozkaz alebo šekový platobný rozkaz.“* Mám však za to, že touto úpravou slovenský zákonodárce pouze odstranil pochybnosti co do formálního postupu soudu a nikoliv založil samotnou možnost účastníků ohledně uzavření soudního smíru, který byl dle všeho možný uzavřít i před předmětnou novelou.

Přípustnost sjednání soudního smíru lze dle mého názoru dovodit i dle analogie legis s ustanovením § 220 odst. 2. o.s.ř. Dle tohoto si mohou účastníci sjednat soudní smír i v rámci odvolacího řízení, tzn. v situaci, když již existuje rozhodnutí prvního stupně. V takovém případě odvolací soud předchodí rozhodnutí změnit tak, že se schvaluje soudní smír. Dle uvedeného lze mít nepochybně rovněž za to, že soudní smír lze uzavřít i před odvolacím soudem, který rozhoduje o rozhodnutí soudu první instance, kterým se směnečný platební rozkaz ponechal v platnosti popř. se (částečně) zrušil. Pokud tedy účastníci uzavřou soudní smír v rámci odvolacího řízení, odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnit tak, že schválí soudní smír. Předmětné ustanovení sice rovněž neřeší, jakým způsobem odklidit nepravomocný a nevykonatelný platební rozkaz, ale jinak je dle mého plně aplikovatelný i na směnečné řízení.

I když účastníci řízení nemají možnost soud přinutit, aby tento v rámci výrokové části usnesení, kterým se schvaluje soudní smír, zrušil vydaný směnečný platební rozkaz, soud by tak měl zřejmě pro forma učinit i bez návrhu. Mám však za to, že samotná existence vydaného rozkazu je z hlediska sporných stran po uzavření soudního smíru bez relevance. Byly-li totiž proti směnečnému platebnímu rozkazu podány včasné námitky, došlo k odložení právní moci a vykonatelnosti rozkazu až do doby, kdy soud o námitkách pravomocně rozhodne. Při schválení soudního smíru však k tomuto logicky nedojde, a tak se směnečný platební rozkaz ani nemůže stát pravomocným, natož pak vykonatelným. Práva a povinnosti přiznaná směnečným platebním rozkazem navíc v důsledku uzavřeného soudního smíru beztak zanikají tím, že jsou nahrazena právy a povinnostmi novými. Pouze ze strategické opatrnosti lze účastníkům teoreticky doporučit, aby zánik práv a povinností ze směnečného platebního rozkazu v rámci dohody o narovnání taktéž výslovně ujednali.

2.2 Důsledky hmotněprávní

Uzavřením dohody o narovnání v rámci soudního smíru zanikají v rozsahu dohody práva a povinnosti ze směnky, a jde-li o směnku zajišťovací, pak i práva a povinnosti z hlavního závazku. Je-li předmětem sporu platnost či pravost směnky, lze doporučit, aby soudním smírem bylo vysloveno, že všechna práva a povinnosti ze směnky bez dalšího zanikají a eventuálně i to, že žalobce je povinen zdržet se jakékoliv dispozice se směnkou, eventuálně že je s právní mocí usnesení o schválení smíru povinen pod sankcí tuto vydat žalovanému či ji zničit. Jsou-li předmětem námitkového řízení i námitky kauzálního charakteru, je rovněž nanejvýš vhodné, aby si účastníci dále ujednali, která práva a povinnosti hlavního závazkového vztahu v důsledku uzavřené dohody zanikají, popř. že takovýto hlavní závazkový vztah zaniká celý.

Závěrem

Účelem soudního řízení je ochrana subjektivních práv poskytovaná tomu, kdo se její ochrany domáhá. Současně s tímto mají účastníci řízení právo, aby soud při této ochraně postupoval maximálně efektivně. Pokud bychom přijali názor, že uzavření soudního smíru v námitkovém řízení není přípustné, bezesporu bychom, závažným způsobem porušili dispoziční zásadu zakotvenou v § 3, věta druhá, a současně v § 6 o.s.ř.[4], která občanské soudní řízení sporné ovládá. Dle judikatury je dále dostatečným důvodem k zrušení odvoláním napadeného rozhodnutí, jestliže v řízení před soudem prvního stupně byla účastníkům odňata možnost smírného vyřešení sporu[5].

Konečně ani otázka, zdali se vydaný směnečný platební rozkaz ruší, mění či se jeho další existence nijak usnesením soudu schvalující soudní smír neřeší, není de facto z hlediska přípustnosti uzavření soudního smíru vůbec podstatná. Právní mocí usnesení soudu, jímž se schvaluje soudní smír, jsou práva a povinnosti vyplývající z dřívějších právních titulů v rozsahu dohody definitivně nahrazeny, není tedy dle mého názoru žádného důvodu účastníky řízení připravit o možnost vyřešení jejich sporných práv a povinností formou soudního smíru jen proto, že zákonná úprava explicitně neřeší, jak pro forma naložit s nepravomocným a nevykonatelným směnečným platebním rozkazem.

Mgr. Libor Holý,
doktorand Právnické fakulty MU,
advokát v Brně

e-mail: l.holy@email.cz

[1] Dostupné na www, k dispozici >>> [zde](#).

[2] KINDL, Tomáš. Komentář k § 1903. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J., Občanský zákoník - Komentář (systém ASPI), obdobně ale i Hulmák a kol. Občanský zákoník IV. Závazkové právo, obecná část. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, str. 819

[3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.10.1975, č.j. 3 Cz 105/75

[4] Trebatický, Peter. Směnečný (šekový) platební rozkaz. In: Soudce, ročník 2014, č. 5, str. 20

[5] srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8.3.2005, sp. zn. 21 Cdo1951/2004

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)